

ПРОМОЦИЈЕ

ЧЕТВРТА КЊИГА ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ

Поштована господо,

Поздрављам Вас у име Историјског института Црне Горе и аутора 4. тома Историје Црне Горе, под називом *"Саздање црногорске националне државе 1796-1878"*, академика Бранка Павићевића, доајена црногорске и југословенске историографије.

Чини ми част и особито задовољство да данас са овог мјеста могу рећи - црногорска историографија у својем 250-годишњем стваралачком стасавању, од родоначелника владике Василија Петровића до академика Бранка Павићевића, има свијетли траг у радовима бројних генерација црногорских историчара.

У овом дјелу Бранка Павићевића, управо на најзнаменитијој, најтежој и за научну обраду најсложенијој дионици од 1796. до 1878. црногорска историографија има најпоузданијег истраживача, ствараоца, ревносног аналитичара, тумача особитог сензибилитета, ерудиту, синтетичара снажног пера, писца чија реченица лелуја као врх снажног пламена над судбинама многих, знаних и незнаних, који су своје личне судбине, надања и стремљења уградили у храм слободне и на европској карти, и тада, препознатљиве државе - Црне Горе.

Ово је прилика да кажемо ријечи оданости и признања академику Павићевићу у име генерација историчара који су знања из наше струке стицали из његових предавања, научних саопштења, бројних књига, студија, чланака и уџбеника.

Прилика је да подсјетимо: управо се навршава педесет година од публикавања књиге "Стварање црногорске државе", докторске дисертације академика Бранка Павићевића.

Наша оданост за стваралачко прегнуће, господине професоре, знање и мудрост иде упоредо са захвалношћу што сте као учесник и свједок многих догађања и људских судбина, у тешком, трагичном и идеолошки несрећном и ратном 20. вијеку, увијек били храбри, мудри,

племенити и богати знањем о људима и догађајима минулих епоха и савремености.

Аутор четврте књиге из едиције "Историја Црне Горе" окупио нас је данас да би нас подсетио, подучио и опоменуо сазнањем како је сложен, тежак, мукотрпан пут до државне самосталности и када историјску самобитност имате и упорно је потврђујете; како је сложен пут формирања и узрастања државних институција; колико упорности, стрпљења, одрицања, знања, мудрости и вјештине треба да би сопствени народ, окружење и свијет схватили и прихватили чињеницу да је Црна Гора током прошлости била и да надаље жели бити држава са потпуним државним суверенитетом и међународним кредибилитетом. Петровићи - духовни и свјетовни предводници и подвижници у свему што чини Црну Гору и њене грађане препознатљивим у тегобној "балканској ноћи" и шкртој европској свјетлости - знали су како се ствара држава, створили је и били жртва њене пропасти током Првог свјетског рата.

Ово је прилика да изразим жаљење што актери Међународне конференције мира у Версају нијесу показали потребну политичку мудрост и искрено поштовање према несебичном жртвовању и доприносу Црне Горе побједи савезничке коалиције; што су онемогућили Црној Гори да под равноправним условима свој државни суверенитет и национални идентитет угради у заједничку југословенску државу; што су заборавили, само у случају Црне Горе, дато обећање; што су повјеровали и у једнострано тумачење владе Краљевине Србије која је, рушећи династију Петровић, званично од Крфске декларације а закључно са политички монтираном Подгоричком скупштином и на Конференцији мира у Версају створили простор за детронизовање краља Николе и династије Петровић у корист династије Карађорђевић; што су, упркос непризнавању одлука Подгоричке скупштине, полазили од новонасталих околности гласили за "празну столицу" Црној Гори током Конференције мира; што су члановима Одбора за уједињење Црне Горе са Србијом, творцима програма за присаједињење а не уједињење Црне Горе са Србијом, дали могућност да се током рада Конференције у име Црне Горе боре за спровођење одлука нелегитимне скупштине; што нијесу чули глас народа који се, због политичког терора према становништву и неприхватања стања наметнутог одлукама Подгоричке скупштине, дигао на побуну против режима; што ни по сазнању преко ангажованих мисија није актерима Конференције саопштена истина о стању у Црној Гори; што су жртвовали Црну Гору као међународно признату државу и обескућили идентитет њеног становништва, знајући да у програму српске Владе и прије и за вријеме Конференције нема ни Црне Горе као конститутивног дијела нове државе, ни Црногораца као етничке чињенице; што су оне-

могућили повратак краљу Николи и легалној влади која је током рата и након њега радила и одржавала се захваљујући дипломатском разумијевању и финансијској помоћи савезника, што су били у прилици да сазнају, и што су углавном знали, право стање у Црној Гори, а ипак су, упркос политичкој располућености народа око питања државе и националног идентитета, прихватили ставове које је у име Владе и делегације Краљевине Србије и након признања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца као новонастале државе, креирао и на Конференцији заступао Никола Пашић, у својству шефа делегације; и, коначно, што је тако ријешеном судбином црногорске државне и националне индивидуалности Мирвна конференција у Версају у баштину међународног права похранила почињену неправду и гријех према Црној Гори, због које, ево већ 85 година тражи своје мјесто неправдом отето, у породици европских држава и народа. Научну причу о околностима које су довеле до тако изгласане и усвојене неправде, о којој се доста зна и може сазнати, још дугујемо. Историјски институт Црне Горе као установа задужена за истраживање, писање и публиковање наредних томова према пројекту Историја Црне Горе, овом *четвртом* књигом, након 30 година, учинио је значајан искорак и намјерава да у наредне 2-3 године публикује *пету књигу* у двотомном издању за период од Берлинског конгреса (1878) до конференције мира у Версају 1919-1920. и *шесту књигу* у двотомном издању од тада до савремености. Тиме би се заокружила цјеловита слика о прошлости Црне Горе и окончао овај државни пројекат.

Само народи и државе који истински пате од обиља сопствене прошлости имају муке са историјом, тешко је и споро пишу, нарочито ако су политички модели, идеолошка сврставања и задате истине томе разлог. Данас у томе не можемо налазити оправдање. Спорост, неажурност и незнање једине су препреке на путу којим као струка споро корачамо. Научна сазнања историчара, нарочито она која имају обавезу да најбоље што се може кажу како је уситину било и што се на основу тих знања о прошлости може поручити савремености, захтијевају одговарајућу помоћ и разумијевање.

Надамо се да ће књига коју промовишемо помоћи читаоцима да јасно идентификују разне појаве и разумију збивања која су потресла XIX стољеће у којем су -како пише академик Павићевић - "наши преци у веома сложеним историјским околностима, на темељима вишестолетног наслеђа, настављали и развијали државну мисао, саздавали своју националну државу, борећи се против многих притисака са стране и изнутра".

Књига *Саздање црногорске националне државе 1796-1878*. садржи низ одговора на бројна историографска питања: нуди нова сазнања;

отвара многа питања; нагони мисли да трагају за новим, другојачим, потпунијим; надахњује трагање за новим архивским подацима и литературом, заноси љепотом складне, пажљиво одабране реченице; особним стилем; метафорама и аналогијама; портретисањем догађаја и личности са панорамским сагледавањем оновремене Црне Горе и, изнад свега, давањем поузданих историографских одговора на бројне "табу теме" створене писањем политички потребне, пожељне, а потом, једине и до *табуа* прихваћене и брањене историографске истине. У нашој историографији доиста има значајан број научних ауторитета, и биће их, али само знање, као пут до истинске стварности, ауторитет је изнад свих личних ауторитета у струци и науци. Управо тога начела држи се академик Бранко Павићевић. Стога срећно, с нама, у нова прегнућа - писање нових томова Историје Црне Горе.

Проф. др Ђорђе Борозан